

Enheten för integration och nationella minoriteter

Kulturdepartementet

Remissyttrande över Förslag till handlingsprogram för bevarande av de nationella minoritetsspråken finska, jiddisch, meänkieli och romska

Er beteckning: Ku2020/01900

Länsstyrelsen i Stockholms län har tagit del av Institutet för språk och folkminnsens *Förslag till handlingsprogram för bevarande av de nationella minoritetsspråken finska, jiddisch, meänkieli och romska*. Myndigheten har i följande yttrande valt att fokusera på de delar i handlingsprogrammet som Länsstyrelsen som uppföljningsmyndighet för minoritetspolitikens utveckling anser särskilt angelägna att kommentera.

Länsstyrelsens övergripande kommentar:

Länsstyrelsen i Stockholms län tillstyrker i allt väsentligt förslagen och understryker vikten av en sammanhållen kedja av insatser, från förskolan till högskolan, och vidare i samhället, för att minoritetsspråken i Sverige ska främjas, finnas kvar och utvecklas. Länsstyrelsen önskar dock lämna en övergripande kommentar. Länsstyrelsen finner det problematiskt att handlingsprogrammet till största del endast omfattar minoritetspolitikens språkliga rättigheter, med undantag för några förslag som handlar om de språkliga rättigheterna i förhållande till de kulturella rättigheterna (kultur bär språk-språk bär kultur) och förslag om b.la. en webbutbildning för offentliganställda. Minoritetspolitiken innehåller flera delområden, och alla behöver vara representerade i ett handlingsprogram som långsiktigt och samlat syftar till att bevara minoritetsspråken.

Minoritetspolitikens delområde som handlar om diskriminering och utsatthet återspeglas varken i direkta förslag eller med en stark koppling till förslag. Länsstyrelsen efterfrågar därför förslag som direkt syftar till att minska diskrimineringen och utsattheten hos de nationella minoriteterna eller indirekt genom kunskapshöjande insatser riktade mot allmänheten. Länsstyrelsen har i tidigare remissvar lyft vikten av att en sammanhållen minoritetspolitik säkerställs där delmålen om diskriminering och utsatthet samt inflytande och delaktighet

Datum
2021-03-08

Beteckning
101-73689-2020

jämställs med delmålet om språk och kultur. Åtgärder behöver vidtas inom samtliga delområden för att påskynda genomförande av minoritetspolitiken, inte minst när det gäller insatser för att säkra skydd och motverka diskriminering och utsatthet av nationella minoriteter. Länsstyrelsen anser att alla delområden hänger samman, och för att de språkliga rättigheterna ska kunna tillvaratas behöver ett aktivt arbete även ske inom delområdena diskriminering och utsatthet och inflytande och delaktighet. Det räcker inte med tillgången till språkliga rättigheter, presumtiva rättighetsbärare måste också kunna och våga göra anspråk på rättigheterna. I SOU 2017:60 lyfts kunskapshöjande åtgärder fram som en viktig del för att minoritetspolitiken ska få genomslag. I Sametingets förslag till handlingsprogram för de samiska språken lämnas flera förslag som har bäring på delområdet diskriminering och utsatthet, och som syftar till att öka kunskapen och acceptansen bland allmänheten för samer och de samiska språken (t.ex. attitydförändrande insatser i samhället). Det hade varit önskvärt med liknande resonemang och förslag i detta handlingsprogram.

Länsstyrelsens övriga synpunkter på förslagen är enligt följande.

Förslag till kapitel 1. En ökad och sammanhållen kunskap om minoriteterna och minoritetsspråken

Avsnitt 1.1. Ökad kunskap i majoritetssamhälle och offentlig sektor

Förslag

- *En informationsportal med samlad information om de nationella minoriteterna och minoritetsspråken tas fram, drivs och utvecklas av den myndighet som av regeringen får informationsuppdraget om minoritetslagen.*

Länsstyrelsen är tveksam till förslaget om det innebär ett etablerande av en ny informationsportal. Webbplatsen minoritet.se är väl känd och inarbetad med en god struktur för informationsspridning till allmänheten. Många av de som vänder sig till uppföljningsmyndigheterna för vidare information gör det efter att ha kommit i kontakt med webbplatsen. Länsstyrelsens bedömning är att det inte bör skapas en ny plattform utan att ändringar eller utvidgning bör ske inom befintlig inarbetad struktur som är etablerad och känd.

- *En obligatorisk webbutbildning för offentliganställda om de nationella minoriteternas språkliga och kulturella rättigheter tas fram och underhålls av den myndighet som av regeringen får informationsuppdraget om minoritetslagen. Webbutbildningen bör utgöra en del av innehållet på*

Datum
2021-03-08

Beteckning
101-73689-2020

ovan nämnda informationsportal och tas fram i samarbete med Sveriges kommuner och regioner (SKR).

Länsstyrelsen och Sametinget delar bedömningen att en webbutbildning för offentliganställda behövs. Länsstyrelsen och Sametinget arbetar sedan hösten 2020 med ett egeninitierat projekt som syftar till att ta fram och utveckla en webbutbildning. Den webbaserade utbildningen ska ge grundkunskaper i minoritetslagen och utbildningen är anpassad för kommuner, regioner och myndigheter i och utanför förvaltningsområdena. Utbildningen utgår ifrån ett rättighetsbaserat arbetssätt där rättighetsinnehavaren, de som identifierar sig som tillhörande en nationell minoritet, är i centrum. Utbildningen riktar sig främst till tjänstepersoner, inte minoritetsgrupperna. Syftet med webbutbildningen är att fler aktörer ska få kunskaper om de nationella minoriteternas rättigheter och deras innebörd. Målet är att den ska passa flera yrkesgrupper och nivåer i verksamheterna, även de som inte aktivt arbetar med frågan. I arbetet har det involverats två referensgrupper, en med representanter för de nationella minoriteterna och en med tjänstepersoner från kommuner och regioner. Referensgrupperna bidrar med goda exempel. Utbildningen beräknas vara klar hösten 2021.

- *Statistiska centralbyrån (SCB) får i uppdrag att med utgångspunkt i de slutsatser som drogs i DO:s rapport från 2012, och i samråd med minoriteterna och den blivande uppföljningsmyndigheten, undersöka möjligheterna att samla in data om antalet talare av de nationella minoritetsspråken.*

Länsstyrelsen är positiv till förslaget men vill framhålla komplexiteten och känsligheten med att samla in sådana uppgifter. Särskilt de judiska och romska minoriteterna har uttryckt stor tveksamhet till alla former av kartläggning.

Avsnitt 1.2. Förvaltningsområden för jiddisch och romska.

Förslag

- *Förvaltningsområden för jiddisch och romska etableras enligt nuvarande modell för statsbidrag. Förslag på vilka kommuner eller regioner som ska omfattas i ett första skede, samt vilka skyldigheter som ska följa av anslutningen, bör diskuteras och utarbetas i samråd med minoriteterna och berörda kommuner och regioner.*

Datum
2021-03-08

Beteckning
101-73689-2020

Länsstyrelsen delar bedömningen att det behövs långsiktiga satsningar för att stärka de judiska och romska minoriteterna och deras språk, och har lyft frågan i ett tidigare yttrande. (Delbetänkande Nästa steg? Förslag för en stärkt minoritetspolitik, SOU 2017:60 Ku2017/01534/DISK). Judar och romer har traditionellt haft en geografisk tillhörighet till vissa områden, både historiskt och i nutid, fullt jämförbar med de övriga minoriteterna, vilket kan motivera mer långtgående rättigheter i enlighet med språkstadgan. Detta förslag innebär därmed förändringar som stärker de språkliga rättigheterna för de judiska och romska minoriteterna. Länsstyrelsen anser att regeringen inte bör låsa sig vid nuvarande modell i utvecklingen av detta förslag. Det är av största vikt att etableringen sker i samråd med de judiska och romska minoriteterna då förutsättningarna för minoriteterna och språken ser olika ut. Länsstyrelsens erfarenhet är att de kommuner som ingår i förvaltningsområden i högre utsträckning fullgör sina skyldigheter enligt minoritetslagens allmänna bestämmelser än de kommuner som inte ingår i ett förvaltningsområde, en synpunkt som kan motivera inrättande av förvaltningsområden för judar och romer. I Länsstyrelsens tidigare dialoger med romska och judiska organisationer har det dock framkommit att det även kan finnas behov av andra typer av insatser för att stärka rättigheterna för jiddisch och romska, inte endast språkliga. Vad gäller t.ex. den judiska minoriteten gynnas inte gruppen i stort om endast de språkliga rättigheterna för jiddisch utvecklas eftersom många rättighetsbärare snarare har en kulturell koppling till språket.

Länsstyrelsen vill därför betona att samtidigt som de judiska och romska minoriteterna idag inte har samma språkliga rättigheter som de övriga minoriteterna finns det, utöver utökade språkliga rättigheter, behov hos dessa två grupper som berör de andra delområdena i minoritetspolitiken, och detta gäller oavsett om det inrättas förvaltningsområden för jiddisch och romska eller inte. Trots att minoritetspolitiken består av tre delområden så är delområdet som berör språk och kulturell identitet mest utvecklat och reglerat i minoritetslagen och har hittills främst haft effekt för de tre minoriteterna inom förvaltningsområdena vars språk omfattas av särskilda rättigheter. Då jiddisch och romska har en svagare rättslig skyddsnivå så är behovet mycket stort av att såväl stärka språkens ställning som att etablera andra långsiktiga insatser och strukturer som skyddar och möjliggör judars och romers liv och kultur i Sverige t.ex. genom att motverka diskriminering och genom att möjliggöra kulturella satsningar.

Länsstyrelsen anser därför att förslaget noga måste utvärderas och att samråd med de berörda grupperna måste genomföras för att se på vilket sätt de judiska och romska minoriteternas behov tillgodoses på bästa vis. Det är viktigt att ta fram långsiktiga lösningar för att säkerställa rättigheterna inom samtliga delområden. Länsstyrelsen anser även att förslaget borde kunna medföra att Sveriges åtaganden

Datum
2021-03-08

Beteckning
101-73689-2020

enligt språkstadgan utökas. Länsstyrelsen förordar detta i den mån det är möjligt att utöka förpliktelserna i och med detta förslag. Det är att eftersträva att Sveriges internationella åtaganden korresponderar med den nationella lagstiftningen.

Förslag till kapitel 2. De nationella minoritetsspråkens utveckling och revitalisering

Avsnitt 2.2. Inrättande av språkresurscentrum på kommunal eller regional nivå.

Förslag

- *Utvalda kommuner, kommunala samverkansorgan eller regioner tilldelas efter ansökan statliga medel för att etablera och driva språkresurscentrum på lokal eller regional nivå. (Förslaget läggs också fram av Sametinget).*

Länsstyrelsen är positiv till förslaget och framhåller vikten av regionala och kommunala språkinstitutioner för att synliggöra och tillgängliggöra språken. Det är viktigt att utgå ifrån de särskilda förutsättningar, målsättningar och utmaningar som finns för respektive minoritetsspråk.

Förslag till kapitel 3. En obruten utbildningskedja

Avsnitt 3.2. Förskolan

Förslag

- *Skolverket får i uppdrag att utarbeta en komplettering av förskolans läroplan för de förskolor som har en inriktning mot ett eller flera nationella minoritetsspråk.*

Länsstyrelsen är positiv till förslaget. De nationella minoriteternas språk och kultur bör tydligare synliggöras i Lpfö 18. Om förslaget genomförs så anser Länsstyrelsen att motsvarande förslag i handlingsprogrammet för samiska ska genomföras.

Avsnitt 3.4. Grundskola. 3.4.2. Nationellt minoritetsspråk införs som ämne.

- *I avvaktan på att nationellt minoritetsspråk får status som eget ämne, tas en lösning fram för att reglera modersmålsundervisningen i nationella minoritetsspråk, där ett lägsta antal timmar fastställs.*

Länsstyrelsen delar bedömningen att ämnet ska regleras i timplanen i avvaktan på att nationellt minoritetsspråk får status som eget ämne. Det är viktigt att

Datum
2021-03-08

Beteckning
101-73689-2020

skyndsamt utöka rätten till modersmålsundervisning i de nationella minoritetsspråken.

Avsnitt 3.5. Gymnasium.

Förslag

- *Gymnasieprogram med inriktning mot nationella minoriteter ges möjlighet att bli riksrekryterande. (Förslag i enlighet med SOU 2017:91). Detta bör också gälla de yrkesförberedande nationella gymnasieprogrammen.*

Länsstyrelsen delar bedömningen om att yrkesförberedande nationella gymnasieprogram med inriktning mot nationella minoriteter ska ges möjlighet att vara yrkesförberedande. Möjligheten till riksrekrytering är ett välkommet förslag då det ökar antalet presumtiva elever som kan välja dessa program och därmed även som kan få undervisning i språken.

Avsnitt 3.7. Läromedel.

Förslag

- *För att säkerställa kvaliteten och långsiktigheten i produktionen av läromedel inrättas ett produktionsstöd riktat till de kommersiella förlagen för framtagning av läromedel. Stödet fördelas och administreras av Skolverket eller annan lämplig myndighet. Specialpedagogiska skolmyndighetens produktionsstöd kan användas som modell för hanteringen.*

Länsstyrelsen delar bedömningen som görs. Det är viktigt att staten tar ett finansiellt ansvar för produktionen av läromedel, så att barn och elever med minoritetsidentitet i Sverige kan få tillgång till läromedel som är anpassade utifrån en lokal kontext. Sverige har ett särskilt ansvar för de nationella minoritetsspråken, och det bör inte vara marknadens behov av läromedel som ska avgöra tillgången.

Förslag till kapitel 4. Språket i det livslånga lärandet

Avsnitt 4.1. Folkbildning.

Förslag

- *Folkbildningsrådet bör regelbundet samla relevant information om det kursutbud inom folkbildningen som har koppling till de nationella*

Datum
2021-03-08

Beteckning
101-73689-2020

minoritetsspråken. Informationen bör vara en del av den portal som föreslås i kapitel ett i handlingsprogrammet.

Länsstyrelsen ser positivt på förslaget och anser att informationen kan vara en del av webbplatsen minoritet.se. Folkbildningen kan spela en viktig roll i spridandet av minoritetsspråken och av kunskapen om nationella minoriteter i samhället i stort.

- *Regeringen inrättar ett bidrag för korttidsstudier enligt Sametingets modell, som gäller övriga nationella minoritetsspråk. Bidraget bör administreras av lämplig myndighet.*

Länsstyrelsen instämmer i förslaget men anser att det bör vara möjligt för alla, med intresse av att lära och revitalisera språken, att kunna söka om bidrag för korttidsstudier. Det vore en värdefull förstärkning av språken och dess status.

Avsnitt 5.6. Medier och public service

Förslag

- *De särskilda villkor för mediestöd som i dag gäller för tidningar skrivna på finska, meänkieli och samiska utökas till att också gälla tidningar skrivna på jiddisch och romska.*

Länsstyrelsen är positiv till förslaget som stärker rättigheterna för de judiska och romska minoriteterna eftersom rättigheterna för dessa språkbärare och språk hittills inte haft samma genomslag i samhället.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av länsöverdirektör Johan von Sydow med utvecklingsledare Moa Nordin föredragande. I den slutliga handläggningen har också tillväxtdirektör Anna Conzen medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.